

การสังเคราะห์ภาพและแก่นสาระของชายรักชายที่ปรากฏในงานวิจัยในประเทศไทย :
การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

**SYNTHESIS OF IMAGES AND THEMES OF MSM THAT APPEAR IN RESEARCH
WORK IN THAI SOCIETY: RESEARCH SYNTHESIS BY SYSTEMATIC REVIEW**

เบญจรงค์ ติระพลิกะ^{1*}, อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล¹, วัชรพล พุทธรักษา²

Benjarong Tirapalika^{1*}, Orawan Sirisawat Apichayakul¹, Watcharabon Buddharaksa²

¹คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University.

²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

²Faculty of Social Science, Naresuan University.

*Corresponding author, e-mail: tirapalikab@gmail.com

Received: 24 December 2020; **Revised:** 21 June 2021; **Accepted:** 2 August 2021

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ภาพที่ปรากฏในงานวิจัย และแก่นสาระในการศึกษาชายรักชายในงานวิจัยในสังคมไทย ผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Joanna Briggs Institute และการวิเคราะห์แก่นสาระของ Braun และ Clarke มาเป็นกรอบในการคัดเลือกและศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากระบบการจัดการวารสารออนไลน์ และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย ซึ่งมีจำนวนกว่า 100 ชิ้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดออกของเนื้อหาที่ต้องไม่ใช่บทความที่ปรากฏเฉพาะบทคัดย่อ รวมทั้งต้องเป็นงานวิจัยที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่ศึกษาในประเทศไทย หรือบริบทประเทศไทยเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่า ภาพที่ปรากฏจากการสังเคราะห์ภาพที่ปรากฏในงานวิจัย คือ ภาพที่ปรากฏเชิงบวกที่หมายถึงการศึกษาจำนวนมากพยายามทำความเข้าใจชายรักชายว่าเป็นคนดีและเป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง และแก่นสาระในวิทยานิพนธ์พบการสื่อสารเพื่อ “การต่อสู้” ร่วมกับ “ธำรงรักษา” ไปพร้อม ๆ กัน และ “การหลีกเลี่ยงสังคม” ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงการหนีจากการใช้พื้นที่ออนไลน์เท่านั้น เพราะในปัจจุบันชายรักชายมักสื่อสารผ่านพื้นที่ออนไลน์มากขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยใช้เกณฑ์ประเภทการปรากฏตัวในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ มิติพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริง มิติพื้นที่ในสื่อดั้งเดิม และสุดท้ายมิติพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาที่พบคล้ายคลึงกันคือการสื่อสารเพื่อต่อสู้ในฐานะบุคคลธรรมดา การพยายามธำรงรักษาความเป็นชายรักชายผ่านการสื่อสารระหว่างกัน และการพยายามหลีกเลี่ยงสังคมเนื่องจากสังคมรอบข้างยังไม่ยอมรับมากเท่าที่ควร จึงทำให้ต้องแสวงหาพื้นที่เพื่อแสดงออกถึงความเป็นชายรักชาย รวมทั้งการรวมตัวกันเป็นกลุ่มชายรักชายเพื่อนำเสนอสิ่งที่ชายรักชายต้องการ

คำสำคัญ: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ชายรักชาย สังคมไทย

Abstract

This article aims to synthesize the images that appear in the research and the theme of the study of MSM in academic work in Thai society. Data were analyzed using a systematic review of the Joanna Briggs Institute and the thematic analysis of Braun and Clarke. Researching information from an online journal management system and Thai thesis database, which is more than 100 cases, with the exclusion criteria is, must not be an article that appears only on abstracts. It must also be a research work in Thai or English that only studies Thailand or the context of Thai society. The study found that the images featured in the research are positive, meaning many studies were trying to understand MSM as a good man and human. And the theme of the thesis found that MSM communicates for "Fight", "Maintaining", and "Escape". which is just an escape to take up offline space. In nowadays, MSM is more likely to contact through online space as social conditions change. Thus, the researchers analyzed the presence-type criteria in different areas such as On-ground, On-air, and On-line. But the results are similar: MSM uses communication to fight as an individual and maintain MSM through communicating with each other. Including trying to escape society because the surrounding is not as acceptable as it should be. As a result, MSM must seek different areas to present themselves and gather together as an MSM group to offer what they want.

Keywords: Systematic Review, MSM, Thai Society

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยให้ความสนใจประเด็นความหลากหลายทางเพศมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นชายรักชายสามารถสังเกตได้จากการพยายามเรียกร้องให้สังคมเปิดรับการสมรสที่เท่าเทียม รวมทั้งการพยายามนำเสนอประเด็นความหลากหลายทางเพศผ่านสื่อมวลชน หรือแม้กระทั่งการจัดงานประกวดต่าง ๆ ที่ในอดีตมักจะถูกจำกัดไว้ในวงแคบ ทว่าในปัจจุบันการประกวดดังกล่าวแพร่หลายอย่างมาก ทั้งการประกวด Miss Beauty Queen Thailand เป็นต้น หากสังเกตผ่านสื่อทั่วไปจะพบละครชุด ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศมากมาย อาทิ Lovesick the Series [2557] Gay OK Bangkok [ภาค 1: 2559, ภาค 2: 2560] Sotus The Series พี่ว้ากตัวร้ายกับนายปีหนึ่ง [2559] Together With Me ออกหักมารักกับผม [2560] What the Duck รักแลนดิง [2561] ทฤษฎีจีบเธอ (Theory of Love) [2562] จูบสุดท้ายเพื่อนายคนเดียว (Dark Blue Kiss) [2562] เพราะรักใช่เปล่า (Why R U The Series) [2563] เพราะเรารักกัน together The Series [2563] My Engineer มีซ้อป มีเกียร์ มีเมียรียังวะ [2563] เกลียดนักมาเป็นทีรักกันชะดี ๆ (TharnType The Series) [2563] เป็นต้นนอกเหนือจากที่ปรากฏในสื่อสารมวลชนแล้ว เมื่อได้ทบทวนวรรณกรรมจากฐานข้อมูลงานวิจัย จึงพบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นความหลากหลายทางเพศเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะเรื่องชายรักชายที่พบว่ามีการศึกษาประเด็นความหลากหลายทางเพศ ในประเด็นของชายรักชายจะพบว่ามีจำนวนการศึกษามากกว่า 100 ชิ้น ตลอดระยะเวลา 35 ปี (พุทธศักราช 2528-2563) ทั้งจากวิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารตำราทางวิชาการ ทั้งหมดส่วนตัวและทุนสนับสนุนจากรัฐ เช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ภาควิชาสตรีศึกษา หน่วยยุทธศาสตร์สุขภาพ LGBTIQN+ พ.ศ. 2564-2566 ของสมาคมเพศวิถีศึกษา โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) [1] หรือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ [2] ที่ให้ทุนสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำการศึกษาประชากรกลุ่มนี้ในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นในช่วงปี

พุทธศักราช 2551-2560 โดยงานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ได้รับการอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จ การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย รวมทั้งได้รับการ พิจารณาความน่าเชื่อถือ และถูกต้องจากกระบวนการทางพิจารณาแบบ Double blind review จากระบบฐานข้อมูล วารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย [3]

การทบทวนวรรณกรรมประเด็นชายรักชาย ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในงานวิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยต่าง ๆ อาทิ การทบทวนความรู้ “ชายรักชาย” ในสื่อใหม่ [4] หรือ การก่อตัวของวิธีคิด “การร่วมเพศ เพื่อการร่วมเพศ” ในสังคมไทย [5] ทว่ามีอยู่อย่างจำกัดดังตัวอย่างที่ยกมา รวมทั้งไม่ได้ทบทวนวรรณกรรม อย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Joanna Briggs Institute [6] ซึ่งหากนำแนวคิดนี้มาทำการปรับใช้กับวรรณกรรม ของชายรักชาย จะทำให้ทราบพลวัต และภาพที่ปรากฏในงานวิชาการประเทศไทยที่สังคมในแต่ละยุคให้ ความหมายต่อกลุ่มชายรักชาย รวมทั้งจะทำให้ทราบแก่นเรื่องในงานศึกษา เช่น ความรัก ความเกลียดชัง ความปรารถนา ยินยอม ต่อสู้ ต่อรอง หรือหลีกเลี่ยง เหตุสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็น ระบบ เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Joanna Briggs Institute [6] มีการมีการ กำหนดกรอบในการสืบค้น กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผลงาน และเกณฑ์การคัดผลงานออก มีกระบวนการในการ กำหนดค่าในการสืบค้น อีกทั้งการกำหนดฐานข้อมูลในการสืบค้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสืบค้น ข้อมูลที่เป็นระบบมาใช้เพื่อตอบข้อสงสัยที่ขาดหายไปประเด็นชายรักชายซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพราะที่ปรากฏอยู่ใน ปัจจุบันนั้นมักจัดทำขึ้นตามสะดวกของคณะผู้วิจัย จึงทำให้ผลที่ได้ออกมาไม่น่าอาจไม่สะท้อนภาพที่ซ่อนอยู่ในการศึกษาชิ้นนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ภาพและแก่นสาระของชายรักชายที่ปรากฏในงานวิจัยในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในครั้งนี้ต้องการศึกษาดัชนี ในเอกสารทางวิชาการในประเด็นชายรักชาย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2528 ถึงปีพุทธศักราช 2563 รวมระยะเวลา 35 ปี ผ่านฐานข้อมูลออนไลน์ อาทิ ระบบการจัดการวารสารออนไลน์ (Thai Journals Online: ThaiJO) ฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ไทย (Thai Digital Collection: TDC) ในขั้นแรกผู้วิจัยจะเริ่มต้นจากการอ่านรายละเอียดของ วิทยานิพนธ์เพื่อวิเคราะห์ว่าเข้าเกณฑ์คัดเข้าหรือไม่ รวมทั้งผู้วิจัยมองข้อมูลที่นำมาศึกษาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น บทความ วิทยานิพนธ์ หรือเอกสารอื่นใดที่ผ่านการคัดเลือกเป็นตัวบทประเภทหนึ่งที่น่ามาสังเคราะห์เพื่อหาภาพ ที่ปรากฏ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกข้อมูล ซึ่งทำการแยกวัตถุประสงค์การศึกษา การทบทวน วรรณกรรม วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปผลการศึกษา ข้อเสนอแนะ โดยดำเนินการทบทวนวรรณกรรมอย่าง เป็นระบบตามแนวทางของสถาบัน Joanna Briggs Institute [6] มีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา ในการทบทวน 2) การค้นหาและคัดเลือกงานวิจัย 3) การประเมินผล 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ผล 6) นำเสนอ ยิ่งไปกว่านั้น นำการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) [7] มาใช้เพื่อดึงประเด็นที่สำคัญใน การศึกษาแต่ละชิ้นให้ปรากฏ และนำมาจัดเป็นมิติต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์ประเภทการปรากฏตัวของสื่อในพื้นที่ ต่าง ๆ

เกณฑ์ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) กรอบในการสืบค้น 2) กำหนด เกณฑ์การคัดเลือกผลงานเข้า เนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นชายรักชาย โดยมักได้รับการอ้างอิงในบทความ

วิทยานิพนธ์ 3) เกณฑ์การคัดผลงานออก งานศึกษาที่ไม่เกี่ยวข้องกับชายรักชาย เกย์ หรือประเด็นหลากหลายทางเพศ อีกทั้งไม่ซับซ้อนความที่มีเพียงเฉพาะบทความคัดย่อ รวมทั้งต้องเป็นงานวิจัยที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่ศึกษาในประเทศไทย หรือบริบทประเทศไทยเท่านั้น 4) การกำหนดค่าในการสืบค้น คือการใช้คำว่า ชายรักชาย เกย์ ความหลากหลายทางเพศ และ 5) การกำหนดฐานข้อมูลในการสืบค้น คือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในโครงการพัฒนาระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย รวมทั้งบทความที่ได้รับการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และถูกต้องจากกระบวนการพิจารณาแบบ Double blind review จากระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย

ผลการวิจัย

ชายรักชายกับการสื่อสารจากอดีตสู่ปัจจุบัน

คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาประเด็นชายรักชายในงานวิชาการไทยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ คิดเป็นร้อยละ 48.48 งานวิจัยส่วนใหญ่ตีพิมพ์ในช่วงปี พุทธศักราช 2551 - 2560 คิดเป็นร้อยละ 54.54 ซึ่งมีวิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 57.57 พบว่าภาพที่ปรากฏในงานวิจัยพบว่า เป็นภาพที่ปรากฏเป็นเชิงบวก ซึ่งหมายถึงชายรักชายเป็นคนดี เป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง เป็นคนธรรมดา คิดเป็นร้อยละ 60.60 และแก่นสาระในการศึกษาของชายรักชายกับสังคมที่ปรากฏในการศึกษาพบว่า เป็นต่อสู้อหรือต่อรอง คิดเป็นร้อยละ 51.42 ดังปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการรวบรวมงานวิจัย ซึ่งได้รับการคัดสรรมาแล้วจำนวน 33 ชิ้น

ลักษณะทั่วไปของงานวิจัย	จำนวน/เล่ม	ร้อยละ	คำอธิบายเพิ่มเติม
ประเภทงานวิจัย			
วิทยานิพนธ์	16	48.48*	
บทความทางวิชาการ	12	36.36	
ตำราทางวิชาการ	5	15.15	
ช่วงปีพุทธศักราชที่ตีพิมพ์			
2521 – 2530	1	3.03	แก่นเรื่องที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับมิติสุขภาพจิต
2531 – 2540	4	12.12	แก่นเรื่องที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับมิติสุขภาพจิตและการเป็นตัวปัญหาในสังคม อีกทั้งเริ่มปรากฏตัวในสื่อมวลชน
2541 – 2550	2	6.06	แก่นเรื่องที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออกในสังคม และมีดีสื่อสารมวลชน
2551 – 2560	18	54.54*	แก่นเรื่องที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับมิติพฤติกรรม และมิติภาพยนตร์
2561 – 2563	8	24.24	แก่นเรื่องที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับมิติพฤติกรรมในสื่อสังคมออนไลน์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของงานวิจัย	จำนวน/เล่ม	ร้อยละ	คำอธิบายเพิ่มเติม
ภาพที่ปรากฏในงานวิจัย			
เชิงบวก	20	60.60*	ชายรักชายเป็นคนดีและเป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง
เชิงลบ	5	15.15	ชายรักชายเป็นคนป่วย และชีวิตครอบครัวมีปัญหา เป็นโรคร้าย ชีวิตส่วนตัวไม่มีความสุข
เป็นกลาง	8	24.24	นำเสนอประเด็นชายรักชายที่ปรากฏในสังคมในฐานะเพื่อนร่วมโลกคนหนึ่งที่มีทั้งคนดีและไม่ดีรวมกันอยู่ในสังคม
แก่นสาระในการศึกษา			
ต่อสู้หรือต่อรอง	18	51.42*	การพยายามโต้แย้งกับภาพที่สังคมมอบให้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ละคร ภาพยนตร์ การเขียนอัตชีวประวัติของตนเองเป็นบทละคร
หลีกเลี่ยง	4	11.42	เนื่องจากสังคมทางกายภาพไม่ยอมรับ
ตำรารักษา	9	25.71	ความต้องการเสนอว่ากลุ่มชายรักชายมีลักษณะอย่างไร เป็นการนำเสนอภาพฉายมากกว่าการตีตราหรือสนับสนุน
ไม่ได้กระทำการใด	4	11.42	การศึกษาในกลุ่มนี้นำเสนอว่าการเป็นชายรักชายของตนเองไม่ได้ทำให้ใครคนอื่นเดือดร้อน

ที่มา: ระบบเครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย และฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย

หมายเหตุ: ภาพที่ปรากฏในงานวิจัยเชิงบวก หมายถึง ผลการศึกษาที่สะท้อนภาพของชายรักชายในรูปแบบของความเข้าใจ การมีส่วนร่วม ยอมรับในฐานะบุคคลของสังคม เป็นต้น และภาพที่ปรากฏในงานวิจัยเชิงลบ หมายถึง ผลการศึกษาที่สะท้อนภาพของชายรักชายในรูปแบบซึ่งมองว่าชายรักชายเป็นภาระ เจ็บป่วย มีปัญหาทางจิต เป็นต้น

หลังจากที่ได้ทราบไปแล้วว่าภาพที่ปรากฏในงานวิจัยสะท้อนภาพเชิงบวกที่หมายถึงการศึกษาจำนวนมากพยายามทำความเข้าใจชายรักชายว่าเป็นคนดีและเป็นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในปัจจุบันกลุ่มชายรักชายใช้พื้นที่ออนไลน์ในการสื่อสารจำนวนมาก ทั้งในกรณีการใช้ทวิตเตอร์ [8] เพื่อสื่อสารในการสร้างความสัมพันธ์ การใช้แอปพลิเคชันเฉพาะกลุ่มในการสื่อสารเพื่อสร้างกลุ่มและสังคมของตนเอง [9-10] จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเพิ่มเติมว่า หากนำการศึกษาข้างต้นมาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อหาแก่นสาระโดยใช้เกณฑ์ประเภทการปรากฏตัวในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตคือการปรากฏตัวในชีวิตประจำวัน ยุคต่อมาเริ่มมีการปรากฏในสื่อดั้งเดิม และสุดท้ายคือปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ ว่ากลุ่มชายรักชายผ่านงานวิจัยมีภาพใดปรากฏขึ้นมาอีกบ้าง และจะมีการศึกษาที่สอดคล้องกันหรือไม่ หรือมีประเด็นใดอีกบ้างที่สามารถถูกดึงแก่นสาระออกมาได้จากเกณฑ์การปรากฏตัวในพื้นที่ต่าง ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็นมิติ ได้ 3 มิติ ดังต่อไปนี้ 1) มิติพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริง 2) มิติพื้นที่ในสื่อดั้งเดิม 3) มิติพื้นที่ออนไลน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) มิติพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริง หรืออาจกล่าวตามศัพท์ที่ใช้ในวงการสื่อสารมวลชนในปัจจุบัน ได้ว่าเป็นพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริง นั่นเอง ซึ่งในที่นี้หมายถึง พื้นที่จริงต่าง ๆ ที่กลุ่มชายรักชายเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีปฏิสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น สวนสาธารณะ หองน้ำสาธารณะ สถานบันเทิง เช่น ผับ บาร์ ชานา หรือพื้นที่ เช่น บ้าน โรงเรียน มหาวิทยาลัย จากงานวิจัยชิ้นแรกของการศึกษาในชายรักชายที่ค้นพบเป็นการศึกษาของเพ็ญมาศ กำเนิดโทน [11] พบว่าครูส่วนใหญ่คิดว่าเด็กนักเรียนที่มีลักษณะเป็นเกย์เป็นคนที่มีปัญหาในด้านการปรับตัว ด้านจิตใจ ด้านสังคมจากการศึกษาพบว่าครั้งแรกที่ครูพบนักเรียนที่เป็นเกย์หรือนักเรียนที่มีลักษณะเป็นเกย์ ครูมักมีชุดความเชื่อที่ว่า “ต้องเป็นเด็กที่มีปัญหาทางบ้าน” “มีปัญหาทางจิต” “มีปัญหาทางสังคม” ซึ่งจากผลการศึกษาทำให้พบการตีตรา การเบียดขับ และยังมีกรเหมารวมไปถึงครอบครัว สถานะภาพทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังถูกเหมารวมว่าเป็นพาหะของโรคร้าย หลังจากการศึกษาชั้นนี้ก็พบปรากฏมีการสื่อสารในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ผ่านใช้คำว่า “ตุ้ย” “อึดถั่วดำ” [12] และ “พาหะนำโรคเอดส์” [13-14] ซึ่งทั้งหมดก็เป็นคำที่เหยียดและเบียดขับกลุ่มชายรักชายทุกคน และเกือบในทุกโอกาส แม้ว่าบุคคลนั้น ๆ จะไม่ได้เป็นต้นเหตุก็ตาม สอดคล้องกับโซคซัย ปรีชาหาญ [15] ที่ว่า ชายรักร่วมเพศที่มีการเปิดเผยตัวตนมักมีการศึกษาน้อย ไม่มีอาชีพประจำที่แน่นอน รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการขายบริการทางเพศ ในขณะที่ชายรักร่วมเพศกลุ่มไม่เปิดเผยจะมีการศึกษาในระดับสูงกว่า มีอาชีพประจำที่มั่นคงและไม่ขายบริการทางเพศ จากการศึกษาชั้นนี้พบประเด็นที่มีความน่าสนใจตรงที่การเปิดเผยตัวตนและการไม่เปิดเผยตัวตนส่งผลต่ออาชีพการงานรายได้และความรู้ความสามารถของผู้เป็นชายรักชาย

ในประเด็นความรู้ ความสามารถ นิธิวิธน์ เตมะวัชานานนท์ [16] กล่าวว่า กลุ่มชายรักชายเองต้องตระหนักรับรู้คุณค่าของตนเอง และไม่ต้องหวังว่าสังคมจะให้คุณค่าหรือไม่ อีกประการหนึ่งคือเรื่องสิทธิมนุษยชนที่สังคมรอบข้างจะต้องมอบให้กับกลุ่มชายรักชาย ซึ่งพร้อมเปิดเผยตัวตนต่อตนเองต่อสังคมเสมอ ๆ อย่างไรก็ตามในการเปิดเผยตัวตนมักต่อภาพลักษณ์ของวิชาชีพหรือสังคมนอกข้างเสมอ ๆ อีกทั้งการศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์รักร่วมเพศ พบว่ากระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์รักร่วมเพศ จะมีลักษณะเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและต้องผ่านเงื่อนไขของการยอมรับความหมาย รวมทั้งประเภททางสังคมแบบรักร่วมเพศ ซึ่งผลการศึกษาเป็นการอธิบายถึงกระบวนการลักษณะขั้นตอนและเงื่อนไขในการยอมรับและการสร้างความหมาย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้เชื่อได้ว่าสังคมไทยยังไม่ได้มีการมองว่าเรื่องชายรักชายเป็นคนปกติ [14] เนื่องจากเพศวิถีของกลุ่มชายรักชายหรือเกย์ เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างจากรื่องราว อันซับซ้อนในมิติอัตลักษณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสัญญาะ เกี่ยวกับเรื่องเพศ เพศวิถี จึงเป็นเรื่องของการศึกษาและตีความการให้ความหมาย หรือมิติของความหมายที่มาจากมุมมอง ของเจ้าของปัญหาหรือประสบการณ์ [14] จึงจะสามารถเปิดเผยตัวตนและความสามารถของตนเองต่อสาธารณะชนได้ ในมิติพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริงพบว่า ผู้ที่เป็นชายรักชายต้องมีปัญหาทางจิต มีปัญหาหรือทั้งหมดทั้งเป็นปัญหาของสังคม ซึ่งในบทความนิตยสารให้คำนิยามว่าเป็นหนึ่งในปัญหาของสังคมไทยเช่นกัน [17]

ในพื้นที่สาธารณะแบบตัวต่อตัว มีการเจาะลึกเพื่อศึกษาการใช้พื้นที่เฉพาะของชายรักชายเช่นกัน เช่น ชานา ผับ บาร์ของกลุ่มชายรักชาย ซึ่งกลุ่มชายรักชายใช้พื้นที่นี้ในการค้นหาและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ โดยกลุ่มชายรักชายเองก็มีการค้นหาพื้นที่ในการรวมกลุ่มของตนเองมากขึ้นดังการศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เฉพาะชานา หมายความว่ากลุ่มชายรักชายเริ่มสร้างปรากฏการณ์การรวมกลุ่ม การแข่งขันพื้นที่ในการแสดงออกตัวตนและกลุ่ม อาทิ การศึกษาเรื่องชีวิตติดเบอร์ : ตัวตนและเพศวิถีของเกย์ "ควิง" ในชานา M [18] ซึ่งศึกษาพื้นที่ที่กลุ่มชายรักชายเข้าไปเพื่อสร้างพื้นที่ของกลุ่มที่เอื้อให้เกย์สร้างอัตลักษณ์ผ่านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่การเรียนรู้อุทิศทางสังคม และการปลุกจิตสำนึกทางชุมชนร่วมกัน ในที่นี้หมายถึงกลุ่มชายรักชายมักสร้างพื้นที่ ช่วงเวลา และความสัมพันธ์แบบเฉพาะขึ้นมา เพื่อยังคงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ จุดเด่นของการศึกษาชั้นนี้

คือการที่ผู้วิจัยใช้วิธีการอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) ผ่านการอธิบายโดยใช้ตัวเราเข้าไปศึกษาในพื้นที่ โดยย้อนศึกษาผู้ศึกษาเพื่อก้าวไปศึกษากลุ่มผู้ศึกษาหลัก ซึ่งใช้พื้นที่ชานาเป็นหนึ่งในพิธีกรรมการแสดงออก ซึ่งอัตลักษณ์ในพื้นที่เฉพาะกลุ่ม ซึ่งหากไม่ใช่กลุ่มชายรักชายเองก็จะไม่สามารถเข้าใจหรือร่วมในพิธีกรรมการแสดงออกของอัตลักษณ์และการนำเสนอตัวตนแบบใกล้ชิดได้ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่หลอมรวมให้ผู้วิจัยเลือกวิธีการนี้ในการแสวงหาความรู้ที่เกิดขึ้น รวมทั้ง การศึกษาวิถีชีวิตชายชายตัวในบาร์เกย์ย่านสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นงานที่ศึกษาพื้นที่ที่กลุ่มชายรักชายเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยการศึกษาที่เกิดขึ้นชี้ชัดให้เห็นกระบวนการในการใช้ชีวิตของกลุ่มชายรักชายผู้ประกอบอาชีพขายตัว แม้นิยมมองของผู้ประกอบอาชีพที่สะท้อนผ่านการวิจัยว่าเป็นอาชีพที่สุจริต รวมทั้งผู้ประกอบอาชีพนี้ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะผู้ว่าตนเองก็เป็นบุคคลคนหนึ่งในสังคม [19]

อย่างไรก็ดี การมีเพศสัมพันธ์ในชานาเฉพาะกลุ่มชายรักชาย โดยที่ชายรักชายแต่ละคนต้องผ่านกระบวนการใกล้ชิด/ตอรองในการมีเพศสัมพันธ์ และมักเป็นการสมัครใจในการปฏิสัมพันธ์จากทั้งสองฝ่าย โดยวิธีการตกลง ตอรอง รวมทั้งการศึกษาลักษณะนิสัย ความต้องการ รสนิยมทางเพศในกรณีปฏิสัมพันธ์เพื่อมีเพศสัมพันธ์ และในกรณีอาจหมายถึงความไว้วางใจใจอีกด้วยเพื่อให้ปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น จุดเด่นของมิติพื้นที่เฉพาะเป็นการศึกษาที่ผู้วิจัยต้องใช้การฝังตัวรวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลอย่างมาก เพราะหากจะกล่าวว่าการศึกษาในพื้นที่เฉพาะข้างต้นส่งผลต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อย่างมากเช่นกัน เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่เฉพาะในทวิตเตอร์เพื่อทำการศึกษา

2) มิติพื้นที่ในสื่อดั้งเดิม ในที่นี้หมายถึงพื้นที่สื่อดั้งเดิมที่มีการออกอากาศกระจายเสียง (broadcasting) อันได้แก่ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และควมรวมถึงสื่อดั้งเดิมอีกหนึ่งสื่อคือ สื่อภาพยนตร์ การศึกษาในกลุ่มนี้ อาทิ ปาณิสรา มงคลวาทิ [20] เรื่องการนำเสนอภาพกลุ่มชายรักชายในภาพยนตร์ไทยปี พ.ศ. 2550 ในส่วนการซ่อนความหมายผ่านภาพยนตร์ชายรักชาย ภาพยนตร์สะท้อนภาพสังคม ซึ่งใช้ตัวละครที่ตัวละครแสดงออกเป็นชายรักชาย จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า สิริภาพ แก้วมาก [21] นำเสนอว่า บุคลิกภาพของตัวละครในภาพยนตร์ไม่ว่า ตัวละครหลัก รอง เสริม เป็นประเภทชายรักชาย และตัวละครมีบุคลิกภาพ การแต่งกาย น้ำเสียง นิสัย อารมณ์ พฤติกรรมทางเพศใกล้เคียงสมจริงกับสังคมในปัจจุบัน [21] ภาพที่ปรากฏในงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชายรักชายได้รับการประกอบสร้างจากผู้มีอำนาจในการควบคุม หรือผลิตภาพยนตร์ หรือสื่อต่าง ๆ อีกทั้งสังคมมองชายรักชายเป็น “ตัวตลก” และ “ตัวประหลาด” มีภาพปรากฏในการศึกษาว่า เกย์เป็นคนตีมีจำนวนตบหน้อยที่สุด [22] ซึ่งสอดคล้องกันกับ วิถีวัฒนธรรม สมิตินันท์ [23] และเบญจรงค์ ธีระผลิกะ [24] พบว่า เป็นกระบวนการหนึ่งในการประกอบสร้างความ เป็นชายรักชายในมุมมองที่เป็นชายรักชายซึ่งอาศัยอยู่จริงในสังคมไทย โดยกลุ่มชายรักชายไม่ได้มีคุณสมบัติพิเศษเหมือนกับภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคนรักเพศเดียวกันเรื่องอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่องสตรีเหล็ก เป็นต้น รวมทั้งภาพยนตร์เรื่องรักแห่งสยามเป็นการเปิดประตูภาพยนตร์ชายรักชายในสังคมไทย เพราะภาพยนตร์ดังกล่าวส่งผลทำให้สังคมเห็นชายรักชายที่เปลี่ยนไป เนื่องมาจากการนำเสนอภาพชายรักชายที่เป็นมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ไม่มีความสามารถพิเศษใดใด [25]

การศึกษาเรื่องกำหนดตัวละครเพศทางเลือกชายรักชายในชิตคอม ผลการศึกษาพบว่า ชายรักชายเป็นตัวละครที่รับบทเป็นตัวตลก ตัวประหลาด และเป็นคนตี และการศึกษาคือกลุ่มของพฤติกรรมการใช้สื่อใหม่ที่ผสมผสานระหว่างสังคมมองกลุ่มชายรักชายและชายรักชายแสดงตัวตน แสดงนัยยะว่าการสร้างอัตลักษณ์ของชายรักชายยังคงได้รับอิทธิพลจากสังคม อาจกล่าวได้ว่าสังคมเป็นผู้ประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้แก่กลุ่มชายรักชาย การศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และการเปิดรับสื่อของชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ กลุ่มชายรักชายเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ อีกทั้งชายรักชายส่วนใหญ่มีการเปิดรับสื่อเกย์ [26] อีกทั้ง อนุชา พิมศักดิ์

และโสภี อุ่นทะยา [27] อธิบายเพิ่มเติมว่า ชายรักชายเองพยายามที่จะทำให้สังคมเข้าใจว่าตนเองมีอัตลักษณ์อย่างไร ผ่านการเขียนนิยายในสื่อสังคมออนไลน์และได้ยอมรับให้เข้าไปทำเป็นละครชุด (ซีรีส์) ทว่าเมื่อซีรีส์ถูกสร้างขึ้นแล้วกลับถูกสร้างขึ้นตามการประกอบสร้างให้ชายรักชายเป็นอื่น ตามที่สังคมไทยต้องการ โดยไม่ได้เน้นเข้าใจความสำคัญของนวนิยายผู้แต่งต้องการที่จะเล่าหรืออธิบายเรื่องอัตลักษณ์ รสนิยมไม่ใช่การเล่าเพื่อปรุงให้ชายรักชายเป็นอื่นเมื่อมีการนำเสนอซ้ำผ่านซีรีส์ต่าง ๆ ถึงแม้ว่าจากภาพภาพที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ สังคมจะยอมรับหรือเข้าใจเรื่องราวของชายรักชายมากขึ้น แต่กระนั้นการเข้าใจก็เข้าใจไปตามที่สื่อปรุงให้เป็น เช่น ต้องมีรูปร่างลักษณะที่หล่อ ขาว ตี และที่สำคัญต้องสามารถจิ้น หรือจินตนาการถึงความสัมพันธ์ของคู่รักดังกล่าวได้ ตามความต้องการของกลุ่มสาววาย [28-29]

ในมิตินี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชายรักชายมักสะท้อนความเชื่อ ทศนคติ หรือความต้องการผ่านสื่อหรือพื้นที่ที่ได้รับการแนะนำโดยกลุ่มชายรักชาย ประเด็นที่น่าสนใจคือการคัดเลือกสื่อ มักมีประเด็นที่พบเกี่ยวข้องกับความรู้สึกถึงความปลอดภัย และไม่ถูกคุกคาม จากสังคมบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ ดังนั้น การคัดเลือกและการแสวงหาพื้นที่ในสื่อจึงมีความสำคัญต่อพิธีกรรมการแสดงออก ซึ่งอัตลักษณ์ การนำเสนอตัวตนและการสร้างความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด ทว่าในหลายกรณี สิ่งที่เกิดขึ้นมักถูกนำไปปรับและประกอบสร้างความเป็นชายรักชายใหม่ขึ้น ซึ่งแทบจะไม่เหลือภาพเดิมที่ชายรักชายเขียนบทขึ้น ถึงกระนั้นยังคงมีละครชุดเรื่อง Gay OK BANGKOK ซึ่งสร้างขึ้นตามความเป็นจริงที่กลุ่มชายรักชายเป็น หรือมักปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน [30]

จุดเด่นของมิตินี้คือเดิมจะพบการขับเคลื่อนของการนำเสนอเรื่องราวชายรักชายที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ ละครชุด ภาพยนตร์อย่างมาก อาทิ ละครเรื่องรักแปดพันเก้า [2547] พรุ่งนี้ก็รักเธอ [2552] น้ำตาลไหม้ [2552] เลื่อมพรายลายรัก [2553] ดอกส้มสีทอง [2554] แรงเงา [2555] กี่เพ้า [2555] กามเทพธรรษา [2560] ทั้งการพยายามนำเสนอตามที่ชายรักชายปรารถนาหรือตามที่สังคม โดยผู้กำกับต้องการ จะพบเห็นภาพที่ปรากฏในงานวิจัยชายรักชายหลายรูปแบบตามที่ผู้สร้างต้องการนำเสนอ จึงส่งผลให้พบว่าในงานศึกษาหรือวิทยานิพนธ์ก็ได้รับอิทธิพลในการศึกษาเช่นกัน มีการศึกษา การพยายามตอบย้ำประเด็นชายรักชายในมุมมองต่าง ๆ แม้ภาพที่ปรากฏอาจไม่สามารถช่วยให้สังคมเข้าใจชายรักชายในสิ่งที่ทำได้ แต่ก็ช่วยให้สังคมเริ่มรับรู้ว่าเป็นชายรักชายมีอยู่จริงในสังคม ซึ่งในส่วนนี้พบการพยายามต่อสู้ต่อรองผ่านสื่อที่ต้องการให้สังคมไทยเห็นชายรักชายเป็นบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่คนป่วย และอาจเป็นจุดเริ่มต้นที่จะแสดงให้สังคมเห็นว่าชายรักชายความหลากหลายทางเพศต่าง ๆ เป็นรสนิยมประเภทหนึ่ง มากกว่าการพยายามตีกรอบให้เป็นอื่น

3) มิตินี้ที่ออนไลน์ พบว่ากลุ่มชายรักชายเข้ามาใช้พื้นที่ออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากการต้องการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชายรักชายด้วยกัน โดยใช้คุณสมบัติของสื่อใหม่ในการรวมกลุ่มและทำความรู้จักระหว่างกัน พบประเด็นที่ศึกษาในส่วนของเว็บไซต์ที่กลุ่มชายรักชายใช้พบว่า เรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ชีวิตรวมทั้งนวนิยายและเรื่องสั้น เรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ชีวิตรวมทั้งวิถีชีวิตของชายรักชาย โดยเฉพาะการเผชิญหน้าและจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ และเนื้อหาที่สะท้อนทัศนคติที่ชายรักชายมีต่อสังคม กล่าวคือความรักที่จริงใจและบริสุทธิ์ถึงแม้ว่าในหลายเรื่องความสัมพันธ์ด้านความรักของชายรักชายจะไม่ประสบผลสำเร็จ เรื่องเล่ามีการเน้นมุมมองของเรื่องในด้านอารมณ์ความรู้สึกของชายรักชายจึงทำให้ผู้อ่านน่าจะเกิดความเข้าใจและเห็นใจของชายรักชาย [31]

จากการศึกษาข้างต้น พบว่าในช่วงแรกกลุ่มชายรักชายใช้พื้นที่ออนไลน์ในการนำเสนอตัวตน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเพศ ทว่าในการศึกษาเรื่องการสร้าง ความหมาย และตัวตน “เกย์” ในพื้นที่แห่งความจริงและพื้นที่ไซเบอร์ พบว่า เริ่มมีชายรักชายส่วนหนึ่งใช้พื้นที่เหล่านี้ไขว่ถามกอนาจารย์และมุ่งจะหาคุณนอน สำหรับพื้นที่แห่งความเป็นจริงแล้วชายรักชายส่วนใหญ่มักจะแสดงความเป็นตัวตนในพื้นที่เฉพาะมากกว่าพื้นที่สาธารณะ [32-33] อีกทั้งมีการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลใช้วิธีการคบหาสมาคมหรือ

ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนโดยการพูดคุยในห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ตที่มีความชอบเหมือน ๆ กัน [34] โดยการรวมตัวเป็นสังคมเดียวกัน เพื่อต้องการหาข้อมูลหรือเรื่องที่สนใจคล้ายกันจนเป็นชุมชนเดียวกัน ทำให้พื้นที่สาธารณะบางส่วนก็ถูกสร้างความหมายใหม่ให้เป็นพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่ส่วนบุคคลของชายรักชายเอง อีกทั้งในชีวิตประจำวันซึ่งนอกเหนือจากในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับความเห็นของชินวรา พาดิษฐ์ [35] ที่ว่า หากขยายประเด็นออกมาคือการศึกษาการแสดงอัตลักษณ์ในมุมมองของสื่อใหม่ ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของสื่อใหม่ มีการศึกษาที่น่าสนใจอีกชั้นหนึ่งคือ กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่มเกย์ออนไลน์ ยิ่งไปกว่านั้น เริ่มมีการศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตในการหาคู่ระหว่างกลุ่มชายรักชาย งานศึกษาอีกชั้นหนึ่งเรื่องวัยรุ่นใช้สื่อออนไลน์อย่างไรในการหาคู่ [36]

การศึกษาชั้นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งทำการศึกษาศือสารกลุ่มชายรักชายในพื้นที่เฉพาะ คือ เรื่อง การศึกษารูปแบบการบริโภคสื่อประเภทแอปพลิเคชันของกลุ่มผู้รับสารชายรักชาย: กรณีศึกษาแอปพลิเคชันกรินเดอร์ [9] พบว่ากรินเดอร์ถูกสร้างให้เป็นชุมชนเสมือนของกลุ่มชายรักชายโดยเฉพาะ อีกทั้งกรินเดอร์ยังส่งผลต่อรูปแบบวิถีการในการค้นหาความสัมพันธ์ทางเพศด้วยเหตุของคุณลักษณะของสื่อใหม่ที่สามารถทำลายข้อจำกัดทางการสื่อสารได้ผ่านกระบวนการสื่อสารทั้งตัวกลางทางการสื่อสารและผู้ส่งสารผู้รับสาร สอดคล้องกับณัฐวุฒิ ขาวคง [37] เรื่อง นัดยืม : กระบวนการนัดหมายเพื่อมีเพศสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันเกย์ ที่พบว่ากลุ่มชายรักชายนิยมใช้แอปพลิเคชันเพื่อการนัดยืม 4 แอปพลิเคชัน ได้แก่ แจ็คคี่ (Jack'd), กรินเดอร์ (Grindr), ฮอร์เนต (Hornet) และบลูดี (Blued) ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน [10]

ประเด็นหนึ่งการศึกษาของภัทรเวช เฟื่องพุง [9] ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือกระบวนการทดสอบความไว้วางใจในคู่สนทนาในระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่เสมือนมีความเป็นนิรนามมากกว่าพื้นที่สาธารณะ ดังนั้นคู่สนทนาชายรักชายทั้งสองฝ่ายจึงพยายามหากลวิธีในการตรวจสอบความไว้วางใจเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและหน้าตาทางสังคม ประเด็นข้างต้นนี้คล้ายกับประสบการณ์ของผู้วิจัยในช่วงการศึกษาพื้นที่วิจัยที่ว่ามักเริ่มต้นจากปัจจัยด้านเวลา ซึ่งในการศึกษาชั้นนี้หมายความว่าระยะเวลาในการพูดคุยหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา เพราะเวลาจะทำให้คู่สนทนามีความเข้าใจรวมทั้งสามารถตัดสินใจที่จะสานต่อความสัมพันธ์หรือไม่

สิ่งที่คล้ายคลึงกันระหว่างกรินเดอร์ และทวิตเตอร์ คือการสานต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยมีเหตุผลหลักของการใช้เพื่อค้นหาเพื่อน หรือเพื่อนสนิท เพราะทั้งในกรินเดอร์และทวิตเตอร์ คู่สนทนาสามารถพัฒนาสถานภาพต่อไปได้ ทั้งเป็นเพื่อน เป็นพี่น้อง เป็นแฟน เป็นผู้อุปถัมภ์ รวมทั้งการเป็นบัดดี้ (Fuck Buddy) หรือเพื่อนที่สามารถมีเพศสัมพันธ์กันได้แต่อยู่ในสถานะที่เป็นได้เพียงแค่เพื่อน [8] ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการก่อตัวของวิธีคิด “การร่วมเพศเพื่อการร่วมเพศ” ในสังคมไทย [5]

รวมทั้งการศึกษาอีกชั้นที่เกี่ยวข้องกับการใช้แอปพลิเคชันในการสื่อสารเพื่อเปิดเผยตัวตนและสร้างความสัมพันธ์กลุ่มของชายรักชายที่มีลักษณะอวบอ้วน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเปิดกว้างเกี่ยวกับแนวคิดของความหลากหลายทางเพศ ทั้งในสังคมทั่วไปและวงวิชาการ อย่างไรก็ตาม ในสังคมทั่วไปก็ยังไม่เห็นความหลากหลายที่ซับซ้อนกว่ามิติ “เพศที่สาม” ที่แท้ที่จริงยังมีสถานะทางสังคมที่แตกต่าง ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมภายในกลุ่มคนรักร่วมเพศ เช่น “เกย์หมี” ชายรักร่วมเพศอวบอ้วนได้มาพบปะกับคนที่มียุทธนิยมขึ้นชอบพวกเขา เนื่องจากมีสังคมรวมทั้งชายรักชายบางกลุ่มไม่ให้การยอมรับกลุ่มชายรักชายที่มีรูปร่างอวบอ้วน จึงทำให้กลุ่มเกย์หมีจึงต้องพยายามหาพื้นที่อื่น ๆ ในการพบปะเจอจากกัน [37]

เมื่อกลุ่มชายรักชายเข้าไปใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตมากขึ้นก็เกิดการสร้างข้อมูลส่วนตัวซึ่งมีอิทธิพลต่อการหา คู่ และการสร้างข้อมูลส่วนตัวในแอปพลิเคชันหาคู่จากมือถือเป็นการแสดงตัวตนการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชายรักชาย เช่น การแสดงตัวเองในแจ๊คคี่ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันหาคู่ของกลุ่มชายรักชาย รวมทั้งพบอีกว่าชาย

รักชายมีจำนวนมากใช้แคมฟรอก เพื่อค้นหาคู่นอนชั่วคราวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางเพศที่เฉพาะเจาะจงได้ บางคนแสวงหาความสัมพันธ์ระยะยาว นอกจากนี้ชายรักชายและดีเจสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระและเปิดเผยในพื้นที่ออนไลน์ [10, 38]

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมีการเข้าใช้พื้นที่เสมือนแล้วพบเห็นความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางเพศและมีกิจกรรมทางเพศกับชายรักชายอื่นในพื้นที่เสมือนมีจำนวนมากกว่าครั้งที่ในกลุ่มที่เปิดเผยว่าตนเองเป็นชายรักชาย อีกกลุ่มความต้องการทั้งสองแบบคือทั้งรับและรุก และกลุ่มสุดท้ายคือสามารถมีกิจกรรมทางเพศได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย และมากกว่าครึ่งอยากเจอมิตรภาพในพื้นที่ออนไลน์ อีกทั้ง การศึกษาเรื่อง “กั้น” : การเปลี่ยนผ่านความเป็นชายผ่านมุมมองชายรักชายเกย์ที่ใช้ทวิตเตอร์ในการแสวงหาความสัมพันธ์กับเกย์อื่นกรณีศึกษาในทวิตเตอร์ [8] แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ออนไลน์ ซึ่งในที่นี้คือทวิตเตอร์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นสิ่งที่เสมือนเพราะสมาชิกในสังคมมีความตั้งใจในการสร้างความสัมพันธ์และพัฒนาความสัมพันธ์ต่อไป ไม่ว่าจะในระยะสั้นหรือระยะยาว รวมทั้งยังพบว่าในปัจจุบัน “กั้น” ได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นหนึ่งในเครื่องมือในการต่อสู้อารมณ์กับกลุ่มชายรักชายอื่นในพื้นที่สนทนาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศ

จุดเด่นของมิติพื้นที่ออนไลน์ กล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลบางส่วนมาจากสื่อดั้งเดิม ทว่าทำให้การต่อสู้อารมณ์หรือนำเสนอตัวตนชัดเจนและเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มชายรักชาย ในระดับปัจเจกมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นปัจจัยด้านสังคม และวัฒนธรรมจากต่างประเทศก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มชายรักชายเดิมที่มีการต่อสู้อารมณ์เพียงปัจเจกให้ขยายเป็นระดับมหภาค ทั้งภาพยนตร์ที่สามารถจัดทำได้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ การใช้แอปพลิเคชันในการเปิดเผยตัวตน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในการนำเสนอตัวตนของชายรักชาย ทั้งการชำระรักษา ต่อสู้อารมณ์ไปพร้อม ๆ กัน รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นตัวช่วยให้กลุ่มชายรักชายที่หลากหลายสามารถพบปะ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน จนทำให้เกิดการพยายามเสนอว่าความเป็นชายรักชายเป็นเพียงรสนิยมทางเพศประเภทหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่เพศ หรือกลุ่มตามที่สังคมพยายามจัดการและจำแนก

สรุปและอภิปรายผล

การต่อสู้อารมณ์และการพยายามหลีกเลี่ยงนี้ ภาพสังเคราะห์ที่ปรากฏในงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า จำนวนของภาพที่ปรากฏในงานศึกษามากที่สุดตามตารางที่ 1 คือ การพยายามต่อสู้กับสังคม กล่าวคือ การพยายามโต้แย้งกับภาพที่สังคมมอบให้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ละคร ภาพยนตร์ การเขียนอัตชีวประวัติของตนเองเป็นบทละคร ร่วมกับการชำระรักษาความเป็นชายรักชายไปด้วยในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังพบว่ามีการพยายามหลีกเลี่ยงจากสังคม เนื่องจากสังคมทางกายภาพไม่ยอมรับ และอาจเกิดการเบียดขับ จากการศึกษพบว่า ภาพที่ปรากฏของชายรักชายในช่วงแรกนั้นมักพบว่าเป็นคนป่วย และชีวิตครอบครัวมีปัญหามากกว่าจะเป็นการทำความเข้าใจ รวมทั้งหากนำมาอธิบายร่วมกับการวิเคราะห์แก่นเนื้อหาจะพบว่า ในพื้นที่แบบเห็นหน้าเจอตัวกันจริงกลุ่มชายรักชายถูกตีตราในด้านลบ และเมื่อมีพื้นที่ในสื่อดั้งเดิมทำให้กลุ่มชายรักชายเองพยายามสร้างเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อต่อสู้อารมณ์กับสังคม และยิ่งเมื่อเกิดพื้นที่ออนไลน์จะพบทั้งการพยายามต่อสู้ หากชายรักชายผู้นั้นมีความรู้ ความสามารถ หรือมีลักษณะทางกายภาพที่เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ทว่ากลุ่มที่หลีกเลี่ยงคือกลุ่มที่มีลักษณะทางกายภาพไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง [10] ดังนั้นจะพบว่าประเด็นของการต่อสู้หรือหลีกเลี่ยงนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าลักษณะทางกายภาพ ความรู้ ความสามารถ มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำการใดก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นเป็นผลมาจากการที่สื่อมวลชนผลิตซ้ำลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นต้องเป็นไปตามพินนิม อากิ ฟูซิวา รูปร่างเล็ก ดี รูปร่างดี อาจมีกล้ามเนื้อ ส่วนสูงตามมาตรฐานสากล “ไม่ออกสาว” โดยหลงลืมไปว่าในสังคมนั้นยังมีสมาชิกที่ไม่ได้มีลักษณะ “พินนิม” อีกจำนวนมาก [30] และยิ่งไป

กว่านั้นในแวดวงสื่อยังได้รับอิทธิพลในการสร้างตัวละครให้อิงแอบกับโครงสร้างแบบชายเป็นใหญ่และบรรทัดฐานรักต่างเพศ อธิบายความคือ การที่ตัวละครที่เป็นฝ่ายรัก นอกเหนือจากที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางกายภาพแบบพิมพ์นิยมแล้ว ยังจำเป็นต้องแสดงตัวเป็น “สามี” ที่มีพฤติกรรมทางเพศที่รุนแรง ซึ่งมักกระทำต่อตัวเอกที่เป็นฝ่ายรัก ซึ่งต้องรับบทบาทเป็น “ภรรยา” [39] ซึ่งเนื้อเรื่องไม่ต่างกับภาพยนตร์ หรือละครที่มีเนื้อหาแบบบรรทัดฐานรักต่างเพศเลย เว้นเพียงตัวละครเอกทั้งสองคนเป็นเด็กผู้ชายเท่านั้น ยิ่งผลิตซ้ำอุดมการณ์ที่ตอกย้ำว่าชายรักชายต้องหน้าตาดี ไม่ออกสาว มีกล้ามเนื้อ ทั้งที่ในความจริงแล้วนั้นในสังคมไทยไม่ได้มีเพียงลักษณะทางกายภาพดังกล่าวเท่านั้น

รวมทั้ง การต่อสู้สังคม ภายใต้ประเด็นเนื้อหาชายรักชายกับการสื่อสารจากอดีตสู่ปัจจุบันข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและช่องว่างในการศึกษา ได้แก่ การพยายามในการใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มชายรักชาย เนื่องจากในพื้นที่สาธารณะในอดีตจนถึงปัจจุบันไม่สามารถทำให้กลุ่มชายรักชายในสังคมไทยสามารถเปิดเผยตัวตนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน เนื่องจากมีโครงสร้างสังคมแบบรักต่างเพศเป็นใหญ่ ในการพยายามจัดกลุ่มคนที่แตกต่างจากตนเองให้ออกจากกัน จึงทำการหลีกเลี่ยงจากสังคมทางกายภาพมาสู่สังคมเสมือน ในการพยายามหลีกเลี่ยง คือ การหลีกเลี่ยงจากความเชื่อบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ โดยใช้พื้นที่เสมือนในการพบปะกัน รวมทั้งการ “นัดพบ” ในพื้นที่สาธารณะเพื่อทดสอบความไว้วางใจใจอีกครั้งอีกครั้ง เพราะปัจจัยหนึ่งคือลักษณะทางกายภาพที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ซึ่งการหลีกเลี่ยงอีกมุมหนึ่งคือ การต่อสู้ต่อรองเชิงสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เพราะในพื้นที่สาธารณะกลุ่มชายรักชายไม่สามารถแสดงออกซึ่งตัวตน รวมทั้งแสดงออกถึงความต้องการทางเพศได้อย่างเปิดเผยเท่าที่ใจต้องการ ดังนั้น พื้นที่เสมือนจึงเปรียบเสมือนการรูดคิบบเพื่อทวงคืนพื้นที่ในการสื่อสารของตนเองจากสังคมที่มีความเชื่อเรื่องรักต่างเพศเป็นใหญ่ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงปฏิเสธไม่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมก็คือพื้นที่เสมือนเป็นเพียงหนึ่งเครื่องมือเท่านั้น แต่สิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาความสัมพันธ์ได้ก็คือการ “พบหน้าเจอตา” ในพื้นที่สาธารณะ

ดังนั้น เพ็ญมาศ กำเนิดโทน [11] ที่กล่าวว่ากลุ่มชายรักชายแม้จำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ต่าง ๆ ในการสร้างกลุ่มหรือพื้นที่ที่ตนเองไว้วางใจและสามารถนำเสนอตัวตนได้ เช่น บาร์ ชาวนา หลังจากการพัฒนาของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะพบประเด็นที่กลุ่มชายรักชายเริ่มที่จะใช้คุณสมบัติของสื่อใหม่ในการพยายามสร้างพื้นที่ในการสื่อสาร นำเสนอตัวตน และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อีกทั้ง เนติ สุนทราราววิทย์ [32] พบว่ากลุ่มชายรักชายเริ่มใช้พื้นที่ออนไลน์ในการแสวงหาความสัมพันธ์ที่ตอบสนองความต้องการทางเพศตามรสนิยมของตนเอง ปัจจุบันจะพบว่ามีแอปพลิเคชันต่าง ๆ ตามการศึกษาของภัทรเวช พุงเฟื่อง [9] และ Kevin Laddapong [10] ซึ่งกลุ่มชายรักชายใช้เพื่อแสวงหาความสัมพันธ์และพัฒนาไปสู่การสร้างความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ

ดังนั้น การพยายามต่อสู้กับสังคม และการพยายามหลีกเลี่ยงจากสังคมของชายรักชายที่ปรากฏในการศึกษาผ่านวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และตำราทางวิชาการ สามารถชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันอาจจะยังไม่ได้เกิดการยอมรับชายรักชายอย่างเปิดเผยมากนัก รวมทั้งหากศึกษาไปถึงเนื้อหาของสารผ่านการ์ตูนวิเคราะห์แก่นสาระร่วมกับเอกสาร ข่าว บทสัมภาษณ์และภาพยนตร์ต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ได้รับการตีพิมพ์ให้เป็นผลงานทางวิชาการแสดงให้เห็นว่า ประเด็นนี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงถึงการมีอยู่ของกลุ่มหลากหลายทางเพศควรเป็นอยู่ในลักษณะใด เพราะในปัจจุบันจะพบว่ากลุ่มหลากหลายทางเพศทั้งหมดยังคงจำเป็นต้องปกปิดตัวตน และแสวงหาพื้นที่ในการนำเสนอตัวตนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในพื้นที่ซึ่งสังคมทั่วไปค้นหาพวกเขาไม่เจอ ด้วยเหตุของโครงสร้างทางสังคมและความเชื่อในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เสมอ ๆ

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชเนตตี ทินนาม, โกสุม โอมพรนุวัฒน์, และรัตนา ด้วยดี. (2563). *ยุทธศาสตร์สุขภาพ LGBTIQ+ พ.ศ. 2564-2566*. กรุงเทพมหานคร.
- [2] กองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). *การขอรับการสนับสนุนงบประมาณแบบฟอร์ม กทพ.1/กทพ.2/กทพ.3/เอกสารที่เกี่ยวข้อง*. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/download/news/hr/th1611038944-111_0.pdf
- [3] Thai Journals Online. (2019). *เกี่ยวกับ THAIJO*. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/index/index>
- [4] เบญจรงค์ ธิระผลิกะ. (2561). การทบทวนความรู้ "ชายรั้งชาย" ในพื้นที่ของสื่อใหม่. *วารสารศาสตร์*, 11(3), 288-318.
- [5] ฅนภัค เสรีรักษ์. (2557). การก่อตัวของวิถีคิด "การร่วมเพศเพื่อการร่วมเพศ" ในสังคมไทย. *วารสารชุมชนทางอินโดจีน: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปริทัศน์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 3(4), 49-66.
- [6] The Joanna Briggs Institute. (2017). *Critical appraisal tools*. Retrieved from <http://joannabriggs.org/research/critical-appraisal-tools.html>
- [7] Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- [8] เบญจรงค์ ธิระผลิกะ. (2563). "กัณฑ์": การเปลี่ยนผ่านความเป็นชายผ่านมุมมองชายรั้งชาย ชายที่ใช้ทวิตเตอร์ในการแสวงหาความสัมพันธ์กับชายอื่น-กรณีศึกษาในทวิตเตอร์. *วารสารสตรีนิยม*, 7(1), 151-182.
- [9] ภัทรเวช พุงเฟื่อง. (2557). *การศึกษารูปแบบการบริโภคสื่อประเภทแอปพลิเคชันของกลุ่มผู้รับสารชายรั้งชาย: กรณีศึกษาแอปพลิเคชัน "Grindr"*. ปรินุญานินพนธ์ ว.ม. (การบริหารสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [10] Kevin Laddapong. (n.d.). *พวกเราโดนไล่อะไรในนี้?: โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและอารมณ์ในแอปพลิเคชันกลุ่ม "เกย์หมี"*. สืบค้นจาก <https://www.shorturl.asia/VX82H>
- [11] เพ็ญมาศ กำเนิดโทน. (2528). *การยอมรับของครูต่อนักเรียนเกย์: กรณีศึกษาข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน*. ปรินุญานินพนธ์ สม.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [12] วีระยุทธ ปีสาลี. (2557). *กรุงเทพฯ ยามราตรี*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- [13] Jackson, P. A. (1995). *Dear uncle go: Male homosexuality in Thailand*: Bua Luang Books.
- [14] บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2532). *เกย์: กระบวนการพัฒนาและขำรงเอกลักษณ์รั้งร่วมเพศ*. ปรินุญานินพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [15] โชคชัย ปรีชาหาญ. (2540). *วิถีชีวิตของชายรั้งร่วมเพศ: ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. ปรินุญานินพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- [16] นิธิวัจน์ เตมะวัธนานนท์. (2557). *การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศของอาจารย์ชายรั้งชายในสถาบันอุดมศึกษา*. ปรินุญานินพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [17] อนุสรณ์ ศรีแก้ว. (2534). *ปัญหาสังคมในภาพยนตร์ของ ม.จ.ชาติรีเฉลิม ยุคล*. ปรินุญานินพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [18] จตุพร บุญ-หลง. (2558). *ชีวิตติดเบอร์: ตัวตนและเพศวิถีของเกย์ "ควิง" ในเซานา M*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (สตรีศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [19] ชญาณัฐกุล สอนกลิ่น. (2556). *วิถีชีวิตชายชายตัวในบาร์เกย์ย่านสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนสังคมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [20] ปาณิสรา มงคลวาที. (2550). *การนำเสนอภาพกลุ่มชายรักชายในภาพยนตร์ไทยปี พ.ศ. 2550*. ปรินญาณิพนธ์ ว.ม. (การบริหารสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [21] สิริภพ แก้วมาก. (2556). *การสร้างตัวละครหลักและวิธีการเล่าเรื่องชายรักชายในสื่อบันเทิงไทย*. ปรินญาณิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [22] ไชยศิริ บุญกุลศรีรุ่ง. (2553). *เพศสภาพและเพศวิถีชายรักชายในภาพยนตร์ไทย*. ปรินญาณิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [23] จิตวิวัฒน์ สมิตินันท์. (2555). *การสร้างตัวละครเพศที่สามในภาพยนตร์ไทย*. ปรินญาณิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [24] เบญจรงค์ ธีระผลิกะ. (2559). *ปัจจัยที่สนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาเพศนอกกรอบในภาพยนตร์เรื่อง "รักแห่งสยาม" ของ มะเดี่ยว ชูเกียรติ ศักดิ์วีระกุล*. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(1), 143-149.
- [25] เบญจรงค์ ธีระผลิกะ. (2559). *ปัจจัยที่สนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาเพศนอกกรอบในภาพยนตร์เรื่อง "รักแห่งสยาม" ของ มะเดี่ยว ชูเกียรติ ศักดิ์วีระกุล*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- [26] เรวีพัช ภาสกรณ. (2554). *รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และการเปิดรับสื่อของชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [27] อนุชา พิมพ์ศักดิ์, และโสภี อุณหะยา. (2017). SOTUS พี่ว้ากตัวร้ายกับนายปีหนึ่ง: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพศนอกกรอบ ในนวนิยายรักวัยรุ่นแนววาย. *วารสารการบริหารปกครอง*, 6(2), 174-193.
- [28] เบญจรงค์ ธีระผลิกะ. (2562). *เมื่อสื่อพยายาม "ปรุง" เรื่องชายรักชายให้เป็นสินค้า*. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 6(2), 95-104.
- [29] จเร สิงห์โกวิน. (2560). *ถอดผ้าชายร่างในละครสาววาย*. *ชุดสังคม-วัฒนธรรมร่วมสมัย ลำดับที่ 6 เมื่อร่างกลายเป็นเพศ อำนาจเสรีนิยมใหม่ของเพศวิถีในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- [30] เบญจรงค์ ธีระผลิกะ. (2562). *Gay OK Bangkok การเล่าเรื่องจริงของเพศนอกกลุ่มในวัฒนธรรมป๊อป*. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 410-425.
- [31] พจมาน มูลทรัพย์. (2551). *เรื่องเล่าของเกย์ในชุมชนวรรณกรรมออนไลน์: กรณีศึกษากลุ่ม "บลูสกาย โชไชต์" ใน www.pantip.com*. ปรินญาณิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [32] เนติ สุนทราราววิทย์. (2553). *การสร้างความหมายและตัวตน "เกย์" ในพื้นที่แห่งความจริงและพื้นที่ไซเบอร์*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนามนุษย์และสังคม). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- [33] อภิญา เสียงสืบชาติ. (2552). *การพัฒนาเว็บทำสำหรับสังคมเกย์ชาวไทย*. ปรินญาณิพนธ์ (สื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- [34] รณภูมิ สามัคคีคารมย์, พิมพวัลย์ บุญมงคล, วชิรา จันทร์ทอง, ภาณุพัฒน์ พุ่มพฤษ, และชยานันท์ มโนเกษมสุข. (2551). *เพศวิถีในสื่อนิยม: บริบทเสี่ยงและเสริมต่อสุขภาพทางเพศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [35] ชินวร พ้าดิษฐ์. (2014). เว็บไซต์เกย์: พื้นที่สาธารณะสำหรับคนชายขอบ. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*, 8(1), 81-101.
- [36] นิพนธ์ ดาราวุฒิมหาประภรณ์. (2558). วิจัยออนไลน์อย่างไรในการหาข้อมูล. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 "ประชากรและสังคม 2558"*. หน้า 29-41. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [37] ณัฐวุฒิ ขาวคง. (2562). *นิตยภัต : กระบวนการนัดหมายเพื่อมีเพศสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชันเกย์*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/socanthkuofficial/posts/2314537005328362>
- [38] Samakkeekarom, R., & Boonmongkon, P. (2011). *Cyberspace, power structures, and gay sexual health: the sexuality of Thai men who have sex with men (MSM) in the Camfrog on-line web-cam chat rooms*. n.p.
- [39] ประเมศวร์ ตั้งสถาพร, และพัชรินทร์ หงษ์ทอง. (2020). *กดซ้ำ กดซ่อน: บรรทัดฐานความรักเพศเดียวกันกับซีรีส์วาย*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/3uj5Xdw>